

Strategic Approaches to Achieving Science Diplomacy through International Student Recruitment: Analyzing Challenges and Opportunities in Iran's Seventh Development Plan

Maryam Saniejlal

Science and Research Policy Faculty, National Research Institute for Science Policy, Tehran, Iran

Email: ms_ejlal@yahoo.com

Abstract

Science and technology diplomacy has emerged as a critical tool for advancing both scientific and political objectives in the twenty-first century. International student recruitment, as a core component of this strategy, has been emphasized in Iran's Seventh Development Plan, which aims to increase the number of foreign students to 320,000. This study investigates the challenges impeding this target and proposes strategic pathways to enhance Iran's international student recruitment. Using a mixed-methods approach, the research combined a documentary analysis of national development plans, relevant legislation, and academic sources with insights from an expert panel of 15 specialists, including university international affairs directors, faculty members, and Ministry of Science experts. The study is grounded in the theoretical frameworks of higher education internationalization and science and technology diplomacy. Findings reveal that the current enrollment of 47,400 international students reflects a substantial gap from the set target. Key challenges operate at three levels: international factors, including sanctions, financial and banking restrictions, and diplomatic constraints; national factors, such as insufficient institutional coordination, limited financial resources, and infrastructure weaknesses; and sub-national factors, including university-specific limitations and educational and cultural barriers. The geographical distribution of students is heavily skewed toward neighboring countries, with 63.8% originating from Iraq. The study concludes that achieving the target requires a comprehensive, multi-level strategy incorporating legal reforms, infrastructure development, enhanced student services, strengthened international marketing, and inter-institutional coordination. A phased approach is recommended, addressing immediate barriers in the short term, developing institutional capacity in the medium term, and consolidating national branding in the long term.

Keywords: Science and Technology Diplomacy, Internationalization of Higher Education, International Student Recruitment, Seventh Development Plan, Development Strategies

Extended Abstract

Purpose

In the contemporary era, the advancement of science and technology is widely recognized as a key indicator of national development, with science diplomacy serving as a strategic tool to facilitate and accelerate this progress. Given the interconnected nature of today's world, no single country can advance knowledge and technological frontiers in isolation, making international collaboration essential. This study aims to examine the role of science and technology diplomacy in Iran, focusing on the policymakers' perspective within the context of the Seventh Five-Year Development Plan. Specifically, the research investigates the challenges associated with achieving the Plan's target for attracting international students, a central component of higher education internationalization, and assesses how this process contributes to the country's broader science diplomacy objectives.

Design/methodology/approach

The study adopts a qualitative methodology, combining documentary analysis and expert panel discussions. Key policy documents, including the Seventh Development Plan Law, were systematically reviewed alongside relevant academic and policy literature. The theoretical framework integrates two perspectives: science and technology diplomacy, and the theories of higher education internationalization, encompassing both “Internationalization at Home” and “Internationalization Abroad.” The analysis focuses on the sub-national level, treating the higher education sector as a critical domain for implementing science diplomacy strategies. Data from expert panels and document analysis were synthesized to identify structural, institutional, and policy-related factors influencing international student recruitment in Iran.

Findings

The analysis indicates that successful internationalization of higher education in Iran requires coordinated action across three interdependent pillars: government, universities, and the private sector. The government must provide strategic leadership through macro-policy formulation, legal and regulatory frameworks, infrastructure provision, and dedicated management mechanisms for international student affairs. Universities play a central role as implementers, requiring strengthened internal capacities, high-quality curricula, robust educational and research systems, and tailored services to attract and retain international students. The private sector can support the process through investment in infrastructure, specialized services, and bridging academia-labor market linkages, a largely untapped resource in Iran. Achieving the target of 350,000 international students necessitates a phased approach: addressing administrative and operational barriers in the short term, improving infrastructure and quality in the medium term, and building a credible international brand and centers of excellence in the long term. Comparative advantages such as low education costs, cultural richness, and geographical positioning provide opportunities to advance these goals.

Research limitations/implications

The study is limited by its qualitative approach and reliance on document analysis and expert opinion, which may not capture the full spectrum of operational challenges across universities. Future research could employ quantitative methods, such as surveys of international students and institutions, or structural equation modeling, to validate the framework and assess the impact of policy interventions. Comparative studies with countries that have successfully internationalized higher education could provide further insights for policy adaptation.

Practical implications

The findings offer actionable guidance for policymakers and higher education administrators. Implementing streamlined visa and administrative procedures, investing in human resources and infrastructure, enhancing educational quality, expanding international collaborations, and establishing dedicated management bodies are critical steps to achieve strategic student recruitment targets. Additionally, fostering private sector engagement can enhance program sustainability and operational efficiency.

Social Implications

Strengthened internationalization contributes to societal and cultural benefits, including enhanced intercultural exchange, development of a globally aware student population, and the promotion of Iran as a regional educational hub. Expanding access to high-quality education for international students can improve cultural diplomacy, foster regional cooperation, and elevate the country's scientific and technological profile on the global stage.

Originality/value

This study provides a novel, integrated framework linking science and technology diplomacy with higher education internationalization in the Iranian context. By focusing on international student recruitment as a policy instrument, it highlights practical and strategic pathways for advancing national development goals. The research contributes both theoretical insights and actionable recommendations for policymakers, higher education institutions, and internationalization practitioners seeking to enhance Iran's scientific, cultural, and educational influence globally.

E-ISSN: 2588-6525 / Center for Strategic Research / The Scientific Journal of Strategy

Journal of "The Scientific Journal of Strategy" © 11 years by Center for Strategic research is licensed under CC BY 4.0

 10.22034/rahbord.2025.543437.1854

راهبردهای تحقق دیپلماسی علمی از طریق جذب دانشجویان بین‌المللی: تحلیل چالش‌ها و فرصت‌های برنامه هفتم توسعه ایران

مریم صنیع اجال

گروه سیاست علوم و تحقیقات، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران ایران
Email: ms_ejla@yahoo.com

چکیده

دیپلماسی علم و فناوری به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی توسعه در قرن حاضر، نقش محوری در پیشبرد اهداف علمی و سیاسی کشورها ایفا می‌کند. جذب دانشجویان بین‌المللی به‌عنوان یکی از محورهای اساسی این حوزه، در برنامه هفتم توسعه ایران با هدف افزایش تعداد دانشجویان خارجی به ۳۲۰ هزار نفر مورد تأکید قرار گرفته است. این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های اصلی در مسیر تحقق این هدف و ارائه راهبردهای عملیاتی انجام شده است. این مطالعه با رویکرد ترکیبی و بر مبنای دو روش اصلی انجام گرفت: اول، مطالعه اسنادی شامل تحلیل برنامه‌های توسعه کشور، قوانین و مقررات مرتبط و منابع علمی؛ دوم، پانل خبرگان شامل ۱۵ متخصص از مدیران امور بین‌الملل دانشگاه‌ها، اعضای هیئت علمی و کارشناسان وزارت علوم که در ۳ جلسه برگزار شد. چهارچوب نظری پژوهش بر نظریه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و دیپلماسی علم و فناوری استوار بود. نتایج نشان داد که وضعیت کنونی با ۴۷۴۰۰ دانشجوی بین‌المللی، فاصله قابل توجهی تا هدف تعیین شده دارد. چالش‌های اصلی شناسایی شده در سه سطح دسته‌بندی شدند: بین‌المللی (تحریم‌ها، محدودیت‌های مالی و بانکی، مسائل دیپلماتیک)، ملی (عدم هماهنگی نهادی، کمبود منابع مالی، ضعف زیرساخت‌ها) و فراملی (محدودیت‌های دانشگاهی، مسائل آموزشی و فرهنگی). ترکیب جغرافیایی دانشجویان نشان‌دهنده تمرکز بیش از حد بر کشورهای همسایه است که ۶۳/۸ درصد آن‌ها متعلق به عراق هستند. دستیابی به هدف ۳۲۰ هزار دانشجوی بین‌المللی مستلزم اتخاذ راهبرد جامع و چندسطحی است که شامل اصلاحات قانونی، توسعه زیرساخت‌ها، بهبود خدمات دانشجویی، تقویت بازاریابی بین‌المللی و ایجاد هماهنگی بین‌نهادی است. پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی مرحله‌ای با تمرکز بر رفع موانع فوری در کوتاه‌مدت، توسعه ظرفیت‌ها در میان‌مدت و برندسازی در بلندمدت انجام شود.

کلیدواژه‌ها: دیپلماسی علم و فناوری، بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، جذب دانشجویان خارجی، برنامه هفتم توسعه، راهبردهای توسعه

مقدمه و بیان مسئله

در عصر حاضر، توسعه علم و فناوری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های پیشرفت کشورها شناخته می‌شود و دیپلماسی علمی به‌عنوان ابزاری کارآمد در تسهیل و تسریع این توسعه نقش کلیدی ایفا می‌کند. در دنیای به‌هم‌پیوسته امروز، هیچ کشوری به‌تنهایی قادر به پیشبرد مرزهای دانش و فناوری نیست و همکاری‌های بین‌المللی به یک ضرورت انکارناپذیر تبدیل شده است (Smith, 2015). پیچیدگی چالش‌های جهانی معاصر مانند تغییرات اقلیمی، دستیابی به صلح و امنیت پایدار، بحران‌های سلامت، امنیت غذایی و انرژی، نیازمند همکاری‌های علمی فراملی است. دیپلماسی علمی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه در قرن حاضر، نقشی محوری در مدیریت این پیچیدگی‌ها ایفا می‌کند. در واقع دیپلماسی علمی پلی است میان جوامع علمی کشورهای مختلف که امکان تبادل دانش، تجربیات و منابع را فراهم می‌آورد. این مهم در شرایطی که برخی کشورها با محدودیت‌های منابع مالی زیرساختی و انسانی مواجه هستند، اهمیت دوچندان می‌یابد (Gore, 2020). تجربه کشورهای پیشرو نشان می‌دهد که دیپلماسی علمی، علاوه بر تسهیل دستیابی به دانش و فناوری‌های پیشرفته، نقشی کلیدی در تقویت جایگاه بین‌المللی، جذب سرمایه‌های انسانی و مادی و حل چالش‌های مشترک جهانی دارد.

با درک این واقعیت راهبردی، سیاست‌گذاران در کشورهای پیشرو در حوزه علم و فناوری با ترسیم اهداف مشخص در حوزه دیپلماسی علم و فناوری، سیاست‌ها و راهبردهای سازنده‌ای در این حوزه تعیین کرده‌اند. ایجاد ساختار مشخص در حوزه دیپلماسی علم و فناوری و تعیین نهاد تسهیلگر برای حفظ نظام‌مند این ساختار، گام نخست در این حوزه است. بررسی تجربیات کشورهای پیشرو نشان می‌دهد که همکاری علمی و فناورانه بین‌المللی سهم بسزایی در دستیابی به اهداف توسعه این کشورها داشته است. در ایران نیز هم‌زمان با توجه جامعه دانشگاهی و علمی به موضوع دیپلماسی علم و فناوری، این حوزه نو در دیپلماسی مورد توجه سیاست‌گذار قرار گرفته است. بررسی نوع نگاه سیاست‌گذار به این حوزه با تأکید بر قانون برنامه هفتم توسعه، هدف این پژوهش است. برنامه‌های توسعه پنج‌ساله کشور به‌عنوان یکی از اسناد بالادستی است که در حفاصل قوانین کلان کشور و مقررات اجرایی سطوح خرد قرار دارند. این قوانین به‌عنوان پلی واسط، مسیر حرکت دولت را در حوزه‌های مختلف تعیین می‌کنند. بنابراین تمرکز این پژوهش بر نگاه به دیپلماسی علم و فناوری در آخرین برنامه پنج‌ساله توسعه کشور است.

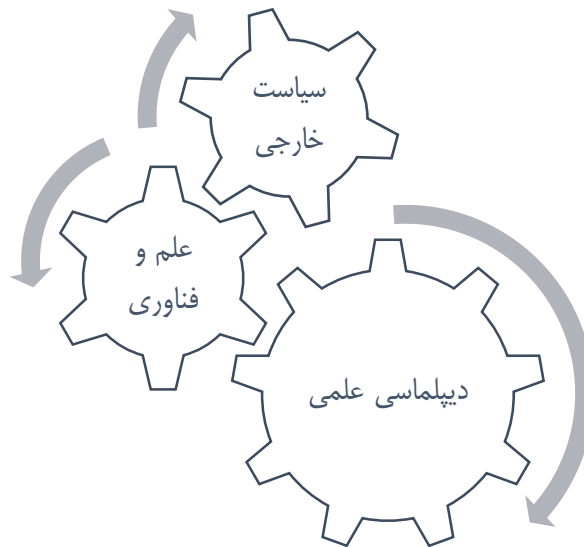
قانون برنامه هفتم توسعه، با درک این واقعیت راهبردی، اهداف مشخصی را در حوزه دیپلماسی علمی ترسیم کرده است. این اهداف شامل گسترش تبادلات دانشگاهی، افزایش همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در قالب تألیف مقالات مشترک بین‌المللی، تعامل مؤثر با متخصصان و نخبگان ایرانی مقیم خارج از کشور، جذب متخصصان و دانشمندان برجسته بین‌المللی و کسب مرجعیت بین‌المللی است که در مواد ۹۷ و ۹۸ و نیز اهداف کمی ماده ۹۳ لحاظ شده است. تحقق این اهداف نیازمند طراحی و اجرای سیاست‌های هماهنگ و اثربخش در سطوح مختلف است.

با توجه به نکات مطرح شده نقطه عطف این پژوهش تمرکز بر جذب دانشجوی خارجی است. از همین‌رو مسئله اصلی پژوهش حاضر پاسخ به این پرسش اصلی است که چالش‌های اصلی در مسیر تحقق هدف جذب دانشجوی خارجی مقرر شده در برنامه هفتم توسعه کدام است؟

به‌منظور پاسخ به این پرسش در ادامه چهارچوب و رویکرد نظری این مقاله برای پاسخ‌گویی به پرسش یاد شده بررسی شده است.

۱. چهارچوب نظری

دیپلماسی علم و فناوری چهارچوبی مناسب به‌منظور تبیین نظری موضوع جذب دانشجوی خارجی است. دیپلماسی علم و فناوری از دو بُعد اصلی تشکیل شده است. بُعد اول، علم و فناوری است که مشتمل بر روندها، قوانین، رویه‌ها، ساختارها و بازیگرانی است که در حوزه علم و فناوری فعالیت دارند. بعد دوم سیاست خارجی و ابزار اجرای آن یعنی دیپلماسی است که مشتمل بر قوانین، رویه‌ها، ساختارها و بازیگران حوزه سیاست خارجی و امنیت ملی می‌شود. این دو حوزه از نظر ماهیت و عملکرد متفاوت و متمایزند. دیپلماسی علم و فناوری بر تعامل هم‌زمان بین این دو حوزه متمایز تأکید دارد. به عبارت روشن‌تر، مطابق شکل (۱)، دیپلماسی علمی به واسطه دو نیروی پیشران سیاست خارجی و علم و فناوری به پیش هدایت می‌شود.

شکل ۱: دیپلماسی علم و فناوری و بازوهای اصلی آن

مطابق رویکردهای حاکم بر دیپلماسی علم و فناوری هم‌زمان باید از سطوح تحلیل متفاوت مشتمل بر سطح تحلیل فراملی، ملی و فروملی به‌منظور تبیین عوامل تأثیرگذار بر فرایند جذب دانشجوی خارجی بهره گرفت. مفروض این مقاله آن است که افزایش ظرفیت جذب دانشجوی خارجی بر تحقق اهداف دیپلماسی علمی کشور به شرحی که در برنامه هفتم توسعه بیان شده تأثیرگذار است. در این بخش به‌منظور تبیین نظری و مفهومی جایگاه جذب دانشجوی خارجی از نظریه‌های بین‌المللی شدن آموزش عالی بهره گرفته شده است.

به‌منظور تبیین چهارچوب نظری این اثر هم‌زمان از چند رویکرد به شرحی که در ادامه آمده استفاده شده است.

۱-۱. دیپلماسی علم و فناوری به‌منزله چهارچوب مفهومی

دیپلماسی علم و فناوری چهارچوبی مناسب برای تبیین نظری فرایند جذب دانشجویان بین‌المللی فراهم می‌آورد. این چهارچوب بر تعامل دو بُعد متمایز استوار است: نخست، بعد علم و فناوری که شامل روندها، قوانین، رویه‌ها، ساختارها و بازیگران فعال در حوزه علمی-فناورانه می‌شود؛ دوم، بُعد سیاست خارجی و دیپلماسی که متشکل از قوانین، رویه‌ها، ساختارها و کنشگران حوزه سیاست خارجی و امنیت ملی است. دیپلماسی

علم و فناوری بر همگرایی و تعامل هم‌زمان این دو حوزه متمایز تأکید می‌ورزد و از دو نیروی پیشران سیاست خارجی و علم و فناوری هدایت می‌شود.

تحلیل فرایند جذب دانشجویان بین‌المللی در قالب رویکردهای دیپلماسی علم و فناوری مستلزم بهره‌گیری از سطوح تحلیل مختلف فراملی، ملی و فروملی است. این پژوهش بر سطح تحلیل فروملی متمرکز بوده و بخش آموزش عالی را به‌عنوان یکی از ارکان اساسی حوزه علم و فناوری در نظر می‌گیرد. فرض اساسی پژوهش آن است که افزایش ظرفیت جذب دانشجویان بین‌المللی بر تحقق اهداف دیپلماسی علمی کشور، آن‌گونه که در برنامه هفتم توسعه تصریح شده، تأثیر مثبت و معناداری خواهد داشت.

۱-۲. نظریه بین‌المللی شدن آموزش عالی

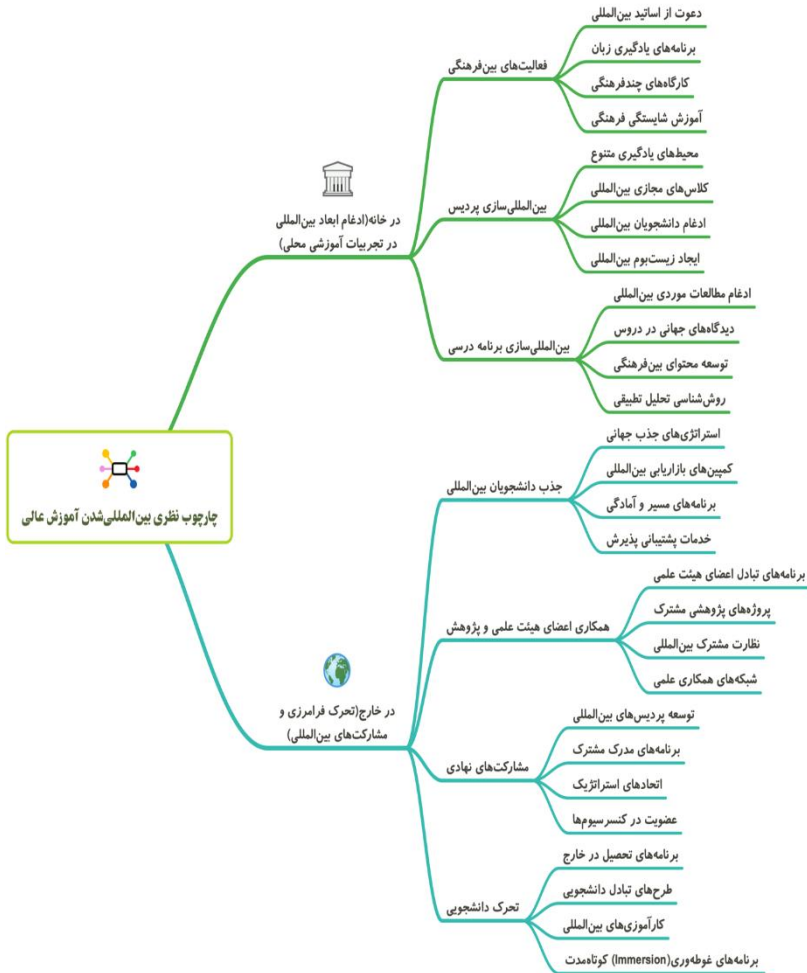
به‌منظور تبیین نظری و مفهومی جایگاه جذب دانشجویان بین‌المللی، از نظریه بین‌المللی شدن آموزش عالی استفاده شده است. مطابق این نظریه همچنان که در شکل (۲)، نیز نشان داده شده، دو رویکرد اساسی «بین‌المللی شدن در خانه»^۱ و «بین‌المللی شدن در خارج»^۲ به‌منظور فهم عوامل و نیروهای تأثیرگذار بر نقش‌آفرینی دانشگاه در عرصه جهانی مطرح شده است. بین‌المللی شدن در خانه به ادغام هدفمند ابعاد بین‌المللی و بین‌فرهنگی در برنامه‌های درسی رسمی و غیررسمی برای کلیه دانشجویان در مؤسسه میزبان اشاره دارد، بدون نیاز به تحصیل در خارج. (Knight, 2018) این رویکرد شامل بین‌المللی‌سازی برنامه درسی، فعالیت‌های بین‌فرهنگی و ایجاد محیط پردیسی فراگیر است که تعامل مؤثر بین دانشجویان داخلی و بین‌المللی را تسهیل می‌کند.

در مقابل، بین‌المللی شدن در خارج شامل تحرک و جابجایی دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی، پروژه‌های پژوهشی مشترک، جذب دانشجویان بین‌المللی و مشارکت‌های نهادی بین مؤسسات مختلف کشورها است (de Wit & Altbach, 2021). در این چهارچوب نظری، جذب دانشجویان بین‌المللی زیرمجموعه‌ای از رویکرد بین‌المللی شدن در خارج

1. Internationalization at Home

2. Internationalization abroad

محسوب می‌شود که اگرچه یکی از ابعاد مهم این فرایند است، اما بین‌المللی شدن دارای ابزارها و بخش‌های متنوع دیگری فراتر از جذب دانشجویان خارجی نیز است.

شکل ۲: چهارچوب نظری بین‌المللی شدن آموزش عالی

همچنان که در این شکل دیده می‌شود جذب دانشجویان بین‌المللی ذیل بین‌المللی شدن در خارج به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر تحقق اهداف بین‌المللی نهاد دانشگاه مطرح شده است. از این‌رو همچنان که ملاحظه می‌شود جذب دانشجوی خارجی و بین‌المللی تنها یکی از زیرمحوه‌های تعیین‌کننده بین‌المللی بودن دانشگاه و تحقق اهداف دیپلماسی علم در خارج از کشور محسوب می‌شود.

با توجه به اهمیت یافتن این موضوع در برنامه هفتم توسعه کانون تمرکز این اثر به بررسی و تحلیل این وجه از بین‌المللی شدن دانشگاه اختصاص یافته است.

۲. پیشینه پژوهش

منابع مرتبط با موضوع مقاله در جدول (۱)، نشان داده شده است.

جدول ۱: پیشینه پژوهش

نام اثر	سال انتشار	نویسنده	یافته‌های کلیدی
ساخت نظام دیپلماسی علمی	۲۰۲۲	ترکیان	اولویت این مقاله به‌کارگیری «علم برای دیپلماسی» است و به ارائه راهبردهایی برای بهره‌گیری از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های علمی برای افزایش نفوذ سیاسی است.
دانشمندان و سازمان‌های علمی و ایفای نقش فعال‌تر در دیپلماسی علمی	۲۰۲۲	کلاکمن، پ.د.	این مقاله بر محوریت به‌کارگیری ابزار علم برای پیشبرد اهداف سیاست خارجی متمرکز است. تأکید مقاله بر اهمیت نقش غیررسمی بازیگران حوزه علم در کنار نقش رسمی دیپلمات‌ها برای حل مسائل مشترک جهانی است.
آماده‌سازی دانشمندان برای دیپلماسی علمی و راهکارهای نوین در سیاست علم	۲۰۲۰	جرج، ام.ل، نیکلز، ای؛ لیبس، ک	در این مقاله تمرکز بر شکاف بین خروجی‌های علم دانشگاهی با حوزه سیاست‌گذاری مورد توجه قرار گرفته است. دو زیست‌بوم به‌طور مستقل بررسی و فرصت‌های تعامل آن‌ها بررسی شده است.
دیپلماسی علمی فرصتی مهم برای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و روابط راهبردی	۱۴۰۰	موسوی موحدی	این مقاله اجرای دیپلماسی علمی موفق را منوط به چندجانبه‌گرایی در سیاست خارجی، تنوع حوزه علم و فناوری و تقویت نقش شهروندان و بازیگران غیردولتی در فرایند دیپلماسی می‌داند.
مدل چندوجهی جذب مؤثر دانشجویان بین‌الملل در دانشگاه‌های شرق کشور	۱۴۰۳	طاهرپور و همکاران	در این مقاله عوامل مؤثر در جذب دانشجویان خارجی؛ چالش‌ها و موانع جذب؛ اقدامات و راهبردهای مؤثر و در

نام اثر	سال انتشار	نویسنده	یافته‌های کلیدی
			نهایت پیامدهای جذب دانشجویان خارجی تبیین شده و مدل چندوجهی جذب دانشجویان خارجی بر همین اساس ارائه شده است.
شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های جذب دانشجوی خارجی در نظام دانشگاهی با تأکید بر برنامه درسی	۲۰۲۵	سلیمی و همکاران	براساس این مقاله پیش‌نیاز جذب دانشجوی خارجی توسعه ارتباطات بین‌المللی دانشگاه‌هاست. هماهنگی برنامه‌های درسی، محتوای بین‌المللی، دانش زبان علمی از جمله مؤلفه‌های مهم این حوزه است.
طراحی و اعتباریابی الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی	۱۴۰۰	عادل حلاج دهقانی و همکاران	در این مقاله ضمن تبیین عوامل جذب دانشجوی خارجی، عوامل تسهیل فرایند جذب و عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجو، موانع جذب دانشجوی خارجی در حوزه‌های فناورانه، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی دسته‌بندی شده است.
چالش‌ها و راهکارهای پیش روی دانشگاه‌های علوم پزشکی در جذب دانشجویان بین‌الملل	۱۴۰۴	خدادادی و همکاران	تمرکز این مقاله بر چگونگی جذب دانشجویان بین‌الملل در دانشگاه علوم پزشکی مشهد است و علاوه بر اشاره به چالش‌های موجود، راهکارهایی جهت بهبود شرایط و افزایش جذب دانشجویان خارجی پیشنهاد شده است.
شناسایی موانع پذیرش دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی ایران	۱۴۰۰	پروین و همکاران	در این مقاله ضعف‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی حاکم بر دانشگاه‌ها، ضعف مرجعیت آموزشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی و عدم اختیار دانشگاه‌ها و اساتید در جذب دانشجویان و تعامل با اساتید خارجی به‌عنوان موانع اصلی پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های دولتی ایران شناسایی شده‌اند.

نام اثر	سال انتشار	نویسنده	یافته‌های کلیدی
بازاندیشی در برنامه‌ریزی دانشگاهی؛ تحلیل کیفی تجارب دانشجویان بین‌الملل	۱۴۰۲	بارخدا و همکاران	در این مقاله ۵ چالش مهم شناسایی شده است. ۱. چالش فرهنگی؛ ۲. چالش مالی؛ ۳. چالش زبان فارسی؛ ۴. چالش قوانین و مقررات و ۵. چالش فناوری، تجهیزات و فضای آموزشی. این تحقیق پیشنهاد می‌کند در گام اول برای پذیرش دانشجویان خارجی، به استقرار کلیه فناوری‌ها با بهترین و آخرین متد، در نظام آموزش عالی کشور توجه شود.
انگیزه‌ها و شرایط پیشبران دانشجویان در جست‌وجوی آموزش عالی در سایر کشورها	۲۰۲۲	شکلر، ا. روبنو، ای	تمرکز مقاله بر شناسایی و دسته‌بندی انگیزه‌های دانشجویان بین‌المللی در انتخاب دانشگاه و کشور مقصد است. این عوامل در دو بخش پیشبران‌ها و موانع دسته‌بندی شده‌اند. مسائل مالی، روان‌شناختی، فاصله جغرافیایی، سطح علمی مراکز آموزشی و پژوهشی از جمله عوامل اولویت‌دار هستند.
شناسایی گفتمان‌های شکل‌دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران	۱۴۰۱	مهرآور گیگلو و همکاران	در این مقاله گفتمان‌های شکل‌دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور در ۴ گفتمان اصلی شامل: گفتمان فرهنگی، گفتمان اقتصادی، گفتمان بین‌المللی بودن علم و گفتمان سیاسی دسته‌بندی شده‌اند.
دانشمندان و سازمان‌های علمی نیاز به ایفای نقش بیشتر در دیپلماسی علمی دارند	۲۰۲۲	گلاکمن، پ.د	تمرکز این مقاله بر نقشی است که نهادهای علمی و بازیگران اصلی آن در پیشبرد اهداف دیپلماسی علمی کشورها ایفا می‌کنند. یکی از مهم‌ترین ابزار در این بخش برنامه‌های تبادل استاد و دانشجوی و نیز جذب دانشجوی بین‌المللی است.
برنامه‌های تبادل دانشجویی بین‌المللی و عملکرد آکادمیک	۲۰۲۱	زارنیسکی، د؛ جویتن.	تمرکز مقاله بر توسعه برنامه‌های تبادل بین دانشگاهی است که می‌تواند علاوه

نام اثر	سال انتشار	نویسنده	یافته‌های کلیدی
		دلبلیو؛ تایونه.ا.	بر ارتقای سطح علمی در دانشجویان منجر به توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی در سایر حوزه‌ها از جمله انجام پژوهش‌های مشترک، تألیف مقالات مشترک و ... نیز شود.
تبادل دانشجوی: اولین گام در جهت همکاری بین‌المللی	۲۰۱۹	اتالار، آ	تمرکز مقاله بر برنامه‌های تبادل دانشجوی در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری و مزایای هر یک براساس تأثیری که بر توسعه آموزش عالی و نیز همکاری بین‌المللی در سایر حوزه‌های علمی دارند، است.
طراحی و اعتباریابی الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی	۱۴۰۰	حلاج دهقانی و همکاران	تمرکز مقاله بر ارائه الگویی برای جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی براساس شناسایی چالش‌ها، ظرفیت‌ها، آسیب‌ها و نیز شناسایی زمینه‌های مزیت نسبی و پیشران‌های این حوزه است.
واکاوی الزامات توسعه برنامه‌های تبادل دانشجوی بین‌المللی با دانشگاه‌های کشور: گامی هم‌سو با برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران	۱۴۰۳	پورآتش و همکاران	در این مقاله الزامات توسعه برنامه‌های تبادل دانشجوی بین‌المللی در بخش درون دانشگاهی شامل ۴ مقوله و ۱۲ زیرمقوله است. چهار مقوله اصلی عبارتند از: برنامه‌ریزی و حکمرانی؛ زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، فردی و نیروی انسانی آموزشی-پژوهشی

آثار مرتبط با موضوع مقاله با چهار کلیدواژه اصلی شامل بین‌المللی شدن آموزش عالی، دیپلماسی علم و فناوری، جذب دانشجوی خارجی و برنامه‌های تبادل استاد و دانشجو به دو زبان فارسی و انگلیسی مورد بررسی قرار گرفته است. شرح این بررسی در جدول (۱)، به تفکیک نام اثر، نویسنده، سال انتشار و موضوع مقاله و یافته‌های آن تنظیم شده است. نکته مهم در بررسی این آثار عدم توجه هم‌زمان به عوامل سطح

کلان و میانی و خرد مؤثر بر جذب دانشجوی خارجی است که در این مقاله تلاش بر این بوده است مورد توجه قرار گیرد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

با توجه به هدف پژوهش که تبیین چگونگی تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه در خصوص جذب دانشجویان بین‌المللی است، از روش‌های زیر استفاده شده است:

۳-۱. روش مطالعه اسنادی

در این بخش، جهت تحلیل عمیق موضوع پژوهش، از روش مطالعه اسنادی بهره‌گیری شده است که شامل بررسی دو دسته اسناد اصلی است:

الف. اسناد سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری: شامل برنامه‌های توسعه کشور (به‌ویژه برنامه هفتم توسعه)، قوانین و مقررات مرتبط با آموزش عالی، سیاست‌های کلی نظام آموزش عالی، اسناد راهبردی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر اسناد بالادستی مرتبط با جذب دانشجویان بین‌المللی.

ب. منابع علمی و پژوهشی: شامل مقالات علمی منتشر شده در مجلات معتبر داخلی و خارجی، کتب تخصصی، گزارش‌های پژوهشی مراکز مطالعاتی و پایان‌نامه‌های مرتبط با موضوعات بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، دیپلماسی علم و فناوری و جذب دانشجویان بین‌المللی.

۳-۲. روش پانل خبرگان

به‌منظور دریافت نظرات کارشناسی و تخصصی در خصوص چالش‌ها و راهکارهای جذب دانشجویان بین‌المللی، از روش پانل خبرگان استفاده شده است. این روش امکان بهره‌گیری از تجربیات عملی و دانش تخصصی افراد خبره در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی را فراهم می‌آورد.

الف. معیارهای انتخاب خبرگان

انتخاب خبرگان براساس معیارهای زیر انجام شده است:

- ❖ تجربه مدیریتی در امور بین‌الملل دانشگاه‌ها یا مراکز آموزش عالی؛
- ❖ داشتن مدرک تحصیلی حداقل دکتری در رشته‌های مرتبط؛
- ❖ انتشار آثار علمی در حوزه بین‌المللی‌سازی یا جذب دانشجویان بین‌المللی؛

♦ آشنایی با سیاست‌های کلان کشور در حوزه آموزش عالی.

ب. ترکیب خبرگان

پانل خبرگان متشکل از ۱۵ نفر است که شامل موارد زیر است:

- ♦ ۸ نفر از مدیران و مسئولان امور بین‌الملل دانشگاه‌ها؛
- ♦ ۵ نفر از اعضای هیئت‌علمی با تخصص در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی؛
- ♦ ۲ نفر از کارشناسان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

ج. روش اجرای پانل

پانل خبرگان در ۳ جلسه و به مدت ۶ ساعت برگزار شده است. جلسات به صورت حضوری برگزار شده و محورهای اصلی بحث شامل موارد زیر بوده است:

- ♦ تحلیل وضعیت موجود جذب دانشجویان بین‌المللی در ایران؛
- ♦ شناسایی چالش‌های اصلی پیش روی این فرایند؛
- ♦ ارائه راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت؛
- ♦ تدوین پیشنهادهای سیاستی.

د. روش تحلیل یافته‌های پانل خبرگان

نظرات و پیشنهادهای ارائه شده توسط خبرگان با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی تحلیل شده است. ابتدا تمامی جلسات ضبط و پیاده‌نویسی شده، سپس مفاهیم کلیدی استخراج و دسته‌بندی شده‌اند. برای تضمین اعتبار یافته‌ها، خلاصه نتایج مجدداً در اختیار خبرگان قرار گرفته و تأیید نهایی آنان دریافت شده است.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. بررسی نقش دانشگاه‌های منتخب در تحقق دیپلماسی علمی

در قالب دیپلماسی علم و فناوری، تأکید این پژوهش بر نقش کلیدی نهاد دانشگاه متمرکز است. در نهاد دانشگاه، فراگیرترین چتر مفهومی برای تبیین دیپلماسی علمی، مفهوم بین‌المللی‌سازی است. ذیل این مفهوم، دانشگاه‌ها از طریق تدوین و اجرای برنامه‌های متنوع آموزشی، پژوهشی، فناورانه و نوآورانه، به کارگیری ابتکار عمل‌های خلاقانه در سطوح داخلی و خارجی، زمینه کنشگری مؤثر دانشگاه در عرصه بین‌المللی را فراهم می‌آورند. نمونه بارز این رویکرد، تجربه دانشگاه استنفورد است که با طراحی

ابتکار عمل «طول عمر»^۱ برای افزایش طول عمر جامعه بشری، ابتدا برنامه پژوهشی بین‌رشته‌ای، بین‌فرهنگی، بین‌المللی و بین‌دانشگاهی را اجرا کرد. این برنامه شامل دوره‌های دانش‌افزایی برای متقاضیان داخلی و بین‌المللی با محوریت آینده‌نگری افزایش طول عمر و راهکارهای مواجهه با چالش‌های آتی بود که پس از اجرای موفق، مورد حمایت سازمان ملل قرار گرفت و منجر به تعریف دوره‌های کارشناسی ارشد تخصصی و استخدام فارغ‌التحصیلان در بخش‌های مختلف سازمان ملل شد (Stanford University, 2025).

از همین رو می‌توان گفت که دانشگاه استنفورد نه تنها یک ابتکار عمل درون دانشگاهی را شکل داد بلکه در عرصه بین‌المللی نیز محلی برای نفوذ و اعمال دانش خود از طریق شبکه دانش‌آموختگان مهیا کرد. بررسی چشم‌اندازها و بیانیه مأموریت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی بیانگر آن است که این دانشگاه‌ها عموماً برای خود یک مأموریت بین‌المللی و جهان‌شمول در نظر گرفته‌اند.

جدول ۲: بین‌المللی شدن در چشم‌انداز و اهداف کلان دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی

نام دانشگاه	چشم‌انداز بین‌المللی
دانشگاه آکسفورد	<p>۱. ارتقای زیرساخت‌های آموزشی و پژوهشی در سطح جهانی: توسعه و به‌روزرسانی امکانات تحقیقاتی و آموزشی با استانداردهای پیشرفته برای حمایت از نوآوری و تعالی علمی؛ تقویت همکاری‌های بین‌رشته‌ای به‌منظور حل چالش‌های پیچیده جهانی.</p> <p>۲. حفظ و ترویج میراث فرهنگی و تاریخی: حفظ معماری تاریخی و زیبایی‌های شهری آکسفورد به‌عنوان نمادی از آموزش و فرهنگ جهانی؛ ایجاد محیطی الهام‌بخش برای دانشجویان، پژوهشگران و بازدیدکنندگان از سراسر جهان.</p> <p>۳. پایداری محیط‌زیست و کاهش اثرات اکولوژیکی: اجرای سیاست‌های زیست‌محیطی در مدیریت و توسعه املاک دانشگاه؛ بهینه‌سازی مصرف انرژی و کاهش ردپای کربن از طریق نوسازی و بازسازی ساختمان‌ها.</p> <p>۴. جذب سرمایه‌گذاری و همکاری‌های بین‌المللی: استفاده از منابع مالی متنوع، شامل بودجه دانشگاهی، کمک‌های دولتی و حمایت‌های مردمی،</p>

چشم‌انداز بین‌المللی	نام دانشگاه
<p>برای توسعه زیرساخت‌ها و تقویت مشارکت‌های جهانی در پروژه‌های عمرانی و تحقیقاتی (University of Oxford, 2025).</p>	
<p>۱. تولید دانش و نوآوری برای حل چالش‌های جهانی: تقویت مسیرهای میان‌رشته‌ای برای کشف و توسعه راه‌حل‌های نوآورانه در مقیاس جهانی؛ تسریع تبدیل ایده‌های علمی به کاربردهای عملی با تأثیرگذاری بر جوامع محلی و بین‌المللی.</p> <p>۲. پایبندی به اخلاق و مسئولیت اجتماعی: تلفیق اصول اخلاقی و مسئولیت مدنی در پژوهش و آموزش؛ تضمین سودمندی راه‌حل‌ها برای همه جوامع با در نظر گرفتن تنوع فرهنگی و عدالت اجتماعی.</p> <p>۳. گسترش دسترسی و مشارکت فراگیر: ایجاد فرصت‌های برابر برای یادگیری و همکاری، فارغ از مرزهای جغرافیایی یا محدودیت‌های اجتماعی؛ تقویت تنوع و شمولیت در محیط دانشگاهی برای غنای دیدگاه‌ها و تجربیات.</p> <p>۴. تقویت همکاری‌های بین‌المللی و تعامل با جامعه: توسعه مشارکت‌های استراتژیک با نهادهای علمی، صنعتی و اجتماعی برای تسریع تأثیرگذاری و یادگیری از جوامع جهانی و بازگرداندن دانش به شکل پروژه‌های کاربردی و پایدار (Stanford University, 2025).</p>	دانشگاه استنفورد
<p>۱. پیشبرد مرزهای دانش و فناوری برای خدمت به بشریت: تمرکز بر پژوهش‌های پیشرفته در علوم، فناوری و سایر حوزه‌های دانش برای پاسخ‌گویی به چالش‌های کلیدی قرن ۲۱؛ تلفیق آموزش آکادمیک دقیق با کشفیات نوآورانه به‌منظور پرورش نسل بعدی رهبران و محققان جهانی.</p> <p>۲. اشتراک‌گذاری و به‌کارگیری دانش برای حل مشکلات جهانی: گسترش و حفظ دانش از طریق همکاری با نهادهای بین‌المللی برای مقابله با چالش‌هایی مانند تغییرات اقلیمی، سلامت جهانی و توسعه پایدار؛ تبدیل دانش به راه‌حل‌های عملی با مشارکت فعال با صنعت، دولت و جامعه مدنی.</p> <p>۳. ایجاد محیط آموزشی پویا و فراگیر: ارائه آموزش ترکیبی از پایه‌های نظری قوی و تجربیات عملی در یک جامعه دانشگاهی متنوع و الهام‌بخش؛ تقویت توانایی و اشتیاق دانشجویان برای کار هوشمندانه، خلاقانه و مؤثر در راستای بهبود شرایط انسان‌ها در سراسر جهان.</p>	ام.آی.تی

نام دانشگاه	چشم‌انداز بین‌المللی
	<p>۴. ترویج تعهد اخلاقی و مسئولیت اجتماعی: پرورش تفکر انتقادی و مسئولیت‌پذیری در قبال تأثیرات علمی و فناورانه بر جامعه جهانی؛ تشویق به کاربرد دانش در مسیر عدالت، پایداری و پیشرفت همه‌جانبه بشریت (Massachusetts Institute of Technology, 2025).</p>
برکلی	<p>۱. دسترسی جهانی به آموزش عالی با کیفیت: ارائه فرصت‌های آموزشی و پژوهشی در سطح جهانی برای همه افراد، صرف‌نظر از پیشینه نژادی، جنسیتی، اقتصادی یا مذهبی؛ حفظ تعهد تاریخی به آموزش عمومی به‌عنوان موتور محرک پیشرفت اجتماعی و برابری فرصت‌ها</p> <p>۲. پرورش رهبران و نوآوران آینده: ایجاد محیطی که برتری علمی را با مسئولیت‌های رهبری اجتماعی ترکیب می‌کند؛ تشویق روحیه کارآفرینی و نوآوری در حل چالش‌های پیچیده جهانی</p> <p>۳. ترویج تنوع و شمول به‌عنوان ارزش‌های بنیادین: حفظ سنت دیرینه برکلی در دفاع از عدالت آموزشی و اجتماعی؛ ایجاد فضای دانشگاهی غنی‌شده از تنوع فرهنگی و فکری</p> <p>۴. تأثیرگذاری اجتماعی از طریق دانش و پژوهش: تبدیل دانش به ابزاری برای پیشرفت اجتماعی و رفاه عمومی؛ تعامل فعال با چالش‌های جوامع محلی و جهانی از طریق راه‌حل‌های مبتنی بر پژوهش (University of California, 2025).</p>
هاروارد	<p>به‌عنوان متخصصان در عملیات جهانی، ما آرزو داریم خدمات استثنایی به دانشکده‌ها، مراکز و بخش‌های هاروارد ارائه دهیم تا جامعه دانشگاهی بتواند فرصت‌های فوق‌العاده را دنبال کرده و به اهداف بین‌المللی خود در پژوهش، آموزش و یادگیری دست یابد (Harvard University, 2025).</p>

اگرچه جذب دانشجوی خارجی یکی از زیربخش‌های فرایند بین‌المللی شدن و دیپلماسی علمی دانشگاه‌ها محسوب می‌شود؛ اما این موضوع واجد آثار ملموس و عینی بسیاری برای کشورهای پذیرنده دانشجویان بین‌المللی بوده است. براساس گزارش «انجمن یاددهندگان بین‌المللی»^۱، در سال تحصیلی ۲۰۲۳-۲۰۲۴ حدود ۱/۱ میلیون دانشجوی بین‌المللی در کشور آمریکا مشغول به تحصیل بودند که سهم ۴۳/۸ میلیارد دلاری در اقتصاد این کشور ایفا کردند. این میزان درآمد نه تنها شامل شهریه دانشگاه‌ها،

1. Association of International Educators(NAFSA)

بلکه هزینه‌های زندگی، مسکن، حمل‌ونقل و سایر خدمات مرتبط می‌شد. جالب توجه این‌که حضور این دانشجویان منجر به ایجاد ۳۷۸،۱۷۵ فرصت شغلی در سطح ملی شده است (Al Jazeera, 2025).

آمریکا با این رقم درآمدی، همچنان پیشتاز جذب دانشجویان بین‌المللی در جهان محسوب می‌شود. برای مقایسه می‌توان به درآمد ۳۷/۳ میلیارد دلاری کانادا در سال تحصیلی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ (Government of Canada, 2022)، ۳۹/۹۶ میلیارد دلاری استرالیا و ۴۱/۹ (Olsen, 2023) میلیارد پوند بریتانیا در سال ۲۰۲۳ (United Kingdom Parliament, 2023) اشاره کرد. این ارقام به‌وضوح نشان می‌دهد که جذب دانشجویان خارجی نه تنها یک منبع درآمد ارزی کلان برای کشورهای میزبان محسوب می‌شود، بلکه ابزاری مؤثر برای توسعه اقتصادی و دیپلماسی آموزشی نیز هست. حضور دانشجویان بین‌المللی علاوه بر تأثیرات مستقیم اقتصادی، باعث تقویت روابط فرهنگی و علمی بین کشورها شده و در بلندمدت منافع استراتژیک قابل توجهی برای کشور میزبان به همراه دارد.

۴-۲. تصویرپردازی برنامه هفتم توسعه از دیپلماسی علمی

مهم‌ترین ارکان لحاظ شده در این برنامه به‌منظور تبیین دیپلماسی علمی در ادامه توضیح داده شده است.

۴-۲-۱. تحلیل موضوعی احکام برنامه هفتم

مهم‌ترین محورهای مرتبط با دیپلماسی علمی (موضوع مواد ۹۳ تا ۹۸) در برنامه هفتم توسعه مطابق شکل (۳)، احصا شده است. این محورها مجموعه‌ای مرتبط و درهم‌تنیده‌اند که هم‌زمان بر عملکرد یکدیگر تأثیر متقابل دارند. به‌عنوان مثال کسب مرجعیت علمی مستلزم تحقق مجموعه‌ای از شرایط در سطح فراملی، ملی و بین‌المللی است؛ از جمله بین‌المللی شدن نهادهای آموزش عالی، مشارکت در پروژه‌های مشترک بین‌المللی، استانداردسازی محتوای آموزشی و فراهم ساختن زمینه‌های جذب نیروی انسانی زبده بین‌المللی و دانشجوی زبده از کشورهای مختلف.

بنابراین موفقیت در چهار محور اصلی مندرج در برنامه هفتم توسعه - شامل جذب دانشجویان خارجی، تعامل با نخبگان ایرانی مقیم خارج، جذب متخصصان بین‌المللی و انتشار مقالات مشترک بین‌المللی - مستلزم سیاست‌گذاری جامع و هماهنگ در سطح ملی است. تحقق اهداف توسعه کشور در این حوزه مستلزم بررسی وضع موجود،

شناخت نقاط ضعف و قوت و موانع و پیشران‌های این حوزه با هدف احصای مسائل و شکاف‌های سیاستی است تا براساس آن بتوان به راهکارهایی جامع و پیش‌برنده برای تحقق اهداف کلان کشور در این بخش دست یافت. تمرکز این پژوهش بر موضوع جذب دانشجوی خارجی است. برنامه‌های تبادل دانشجو و جذب دانشجویان خارجی یکی از مهم‌ترین ارکان دیپلماسی علمی به شمار می‌رود. این فرایند نه تنها به تبادل دانش و تجربیات منجر می‌شود، بلکه روابط فرهنگی و اجتماعی پایداری را میان کشورها شکل می‌دهد. دانشجویان بین‌المللی به‌عنوان سفیران فرهنگی کشور خود عمل می‌کنند و پس از بازگشت، به پل‌های ارتباطی مؤثری برای توسعه روابط دوجانبه تبدیل می‌شوند. علاوه بر این، حضور دانشجویان خارجی منجر به درآمدزایی قابل توجه برای کشور میزبان و ارتقای کیفیت آموزش عالی می‌شود.

شکل ۳: ارکان دیپلماسی علمی در برنامه هفتم توسعه

۴-۲-۲. جذب دانشجویان خارجی (موضوع بند ب ماده ۹۸ و اهداف کمی

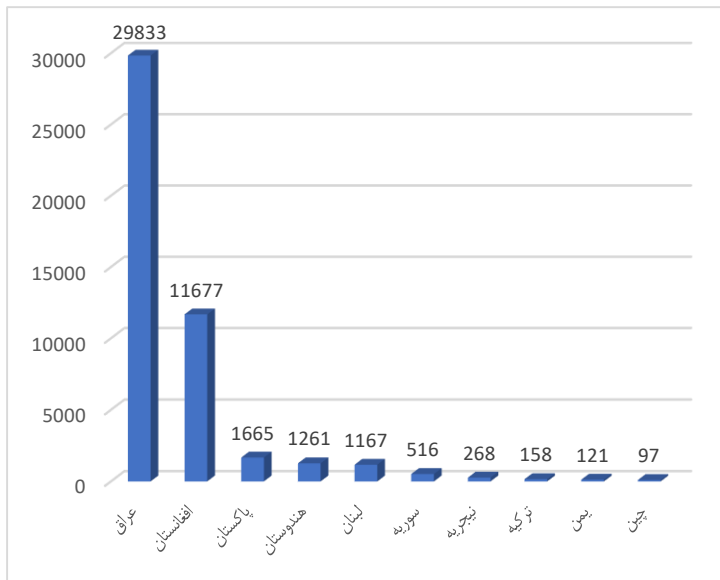
ماده ۹۳)

در ماده ۹۸ و ذیل اهداف کمی ماده ۹۳ محورهای مرتبط با جذب دانشجوی خارجی به شرح زیر هدف‌گذاری شده است.

ماده ۹۸، بند ب: وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفانند با همکاری وزارت امور خارجه، دانشجویان خارجی را در سقف ظرفیت دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی و دانشگاه آزاد اسلامی با توسعه برنامه‌های تبادل دانشجو و تسهیل شرایط لازم برای پذیرش، رقابتی کردن قیمت‌گذاری شهریه، تقویت تبادل پذیری برنامه‌های درسی دانشگاه‌های کشور با

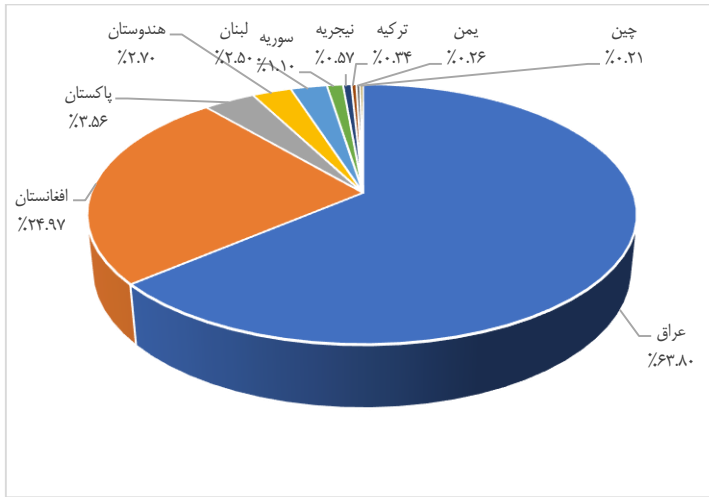
دانشگاه‌های خارجی هدف و تسهیل حضور در دوران تحصیل به‌ویژه اعطای حق اقامت به مدت تحصیل ورود و خروج مکرر، کار پاره‌وقت، بیمه درمانی و خدمات بانکی به دانشجویان خارجی پذیرش نمایند. در ذیل اهداف کمی ماده ۹۳ نیز افزایش تعداد دانشجویان خارجی به ۳۲۰ هزار نفر به‌صورت مجازی و حضوری هدف‌گذاری شده است (برنامه هفتم پیشرفت، ۱۴۰۳).

همان‌گونه که در شکل (۴)، ملاحظه می‌شود، ۴۶۷۶۳ دانشجوی بین‌المللی در ایران مشغول به تحصیل هستند که عمدتاً شهروندان کشورهای عراق، افغانستان، پاکستان، هندوستان، لبنان، سوریه، نیجریه هستند. بیشترین سهم دانشجویان خارجی مربوط به کشور عراق با سهم ۶۳/۸ درصد و کمترین نیز مربوط به کشور چین با سهم ۰/۲۱ درصد بوده است (شکل ۵).

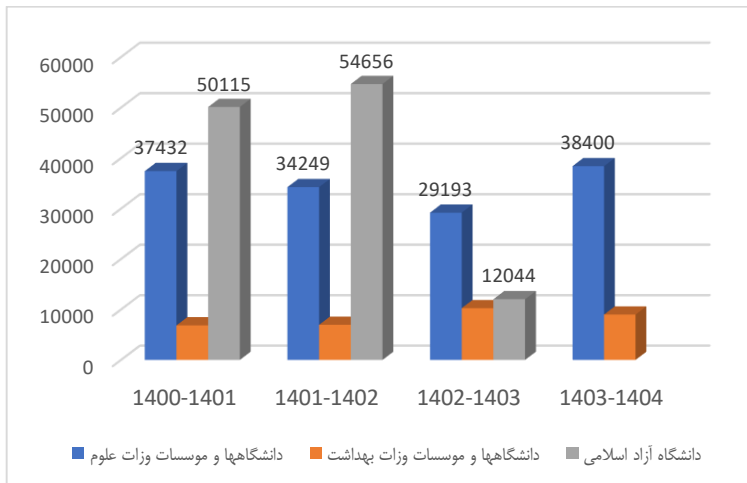
شکل ۴: تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران

سهم کشورهای مختلف از تعداد کل دانشجویان بین‌المللی در ایران در شکل (۵)، نشان داده شده است.

شکل ۵: سهم کشورهای مختلف از تعداد کل دانشجویان بین‌المللی در ایران

از نظر مؤسسات دانشجویی، دانشگاه‌ها و مؤسسات وابسته به وزارت عتف بیشترین میزان جذب دانشجوی بین‌المللی را در مقایسه با دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی در طی چند سال اخیر داشته‌اند. فهرست و میزان پذیرش در ۳۰ دانشگاه کشور نیز طبق جدول (۳)، ارائه گردیده است.

شکل ۶: تعداد کل دانشجویان بین‌المللی در ایران به تفکیک محل تحصیل

از سوی دیگر، سازمان امور دانشجویان وزارت عتف با تدوین چهار آیین‌نامه تلاش نموده است که فرایند جذب دانشجویان بین‌المللی و همچنین جذب و نگهداشت فارغ‌التحصیلان بین‌المللی نخبه را تسهیل نماید که فهرست این آیین‌نامه‌ها عبارت‌اند از:

♦ آیین‌نامه حمایت از نخبگان غیر ایرانی؛

♦ آیین‌نامه بورس مصوب ۱۴۰۲؛

♦ بورس تحقیقاتی کوتاه‌مدت برای غیر ایرانی‌ها؛

♦ ماده واحده حمایت تحصیلی از نخبگان علمی.

در طول یک دهه گذشته نیز در راستای اسناد برنامه توسعه کشور، آیین‌نامه‌هایی به‌منظور ارتقای جذب و پذیرش دانشجوی بین‌المللی مصوب و اجرایی‌سازی شده است که از آن جمله می‌توان به آیین‌نامه پذیرش دانشجویان غیرایرانی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۵، آیین‌نامه پذیرش دانشجوی غیرایرانی-غیربورسیه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور در سال ۱۳۹۴، آیین‌نامه حمایت از نخبگان غیرایرانی در سال ۱۴۰۱، آیین‌نامه اعطای بورس تحصیلی به دانشجویان غیرایرانی در سال ۱۴۰۲ و آیین‌نامه تسهیل جذب دانشجویان بین‌المللی در سال ۱۴۰۳ اشاره کرد. مطابق با ماده ۲ آیین‌نامه تسهیل جذب دانشجویان بین‌المللی (مصوب سال ۱۴۰۳) وزارت علوم و وزارت بهداشت موظف‌اند با هدف تسهیل و افزایش جذب دانشجویان بین‌المللی مستعد و در راستای تأمین منافع و حل مسائل ایران و دیگر کشورها به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که تا پایان سال ۱۴۰۷، تعداد دانشجویان بین‌المللی به (۳۲۰) هزار نفر افزایش‌یافته و هرساله متناسب با این تعداد اعطای راتبه تحصیلی (بورس) دانشجویان بین‌المللی به میزان حداقل از پنج درصد (۵٪) تا ده درصد (۱۰٪) از دانشجویان بین‌المللی شاغل به تحصیل در دانشگاه‌های کشور برسد (پورآتشی، ۱۴۰۳).

جدول ۳: فهرست دانشگاه‌های ایرانی دانشجوی‌پذیر دولتی به همراه آمار تعداد دانشجو

نام دانشگاه	تعداد دانشجو	نام دانشگاه	تعداد دانشجو	نام دانشگاه	تعداد دانشجو
قم	۳۴۸۷	اراک	۱۱۸۳	لرستان	۷۴۳
تبریز	۲۸۹۹	خوارزمی	۱۱۶۳	شهید باهنر کرمان	۷۱۴

نام دانشگاه	تعداد دانشجویان	نام دانشگاه	تعداد دانشجویان	نام دانشگاه	تعداد دانشجویان
پیام نور	۱۸۷۱	فردوسی مشهد	۱۰۴۳	حکیم سبزواری	۷۰۲
کاشان	۱۷۹۸	بوعلی سینا	۸۹۰	بین‌المللی امام خمینی ^(۹)	۶۶۱
محقق اردبیلی	۱۴۸۱	مراغه	۸۸۵	علوم پزشکی کرمانشاه	۶۰۹
تهران	۱۴۰۰	ادیان و مذاهب	۸۷۵	اصفهان	۶۰۵
علوم پزشکی تهران	۱۳۶۹	صنعتی شاهرود	۸۳۲	تربیت مدرس	۵۹۸
ارومیه	۱۳۲۰	علم و صنعت ایران	۸۲۹	رازی کرمانشاه	۵۸۴
اهل بیت ^(۱۰)	۱۲۸۳	علوم پزشکی شهید بهشتی	۷۸۱	علوم پزشکی شیراز	۵۷۱
علوم پزشکی ایران	۱۲۵۲	ایلام	۷۷۷	مازندران	۵۶۹

وضعیت کنونی، نشان‌دهنده توسعه قابل توجه در مقایسه با دهه‌های گذشته، اما هم‌زمان فاصله معناداری تا اهداف مطلوب است. هم‌اکنون مجموع دانشجویان خارجی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت ۴۷ هزار و ۴۰۰ نفر است که ۹ هزار نفر در وزارت بهداشت مشغول تحصیل هستند. جذب دانشجویان خارجی برحسب ترکیب جغرافیایی و روند رشد آن در نظام آموزش عالی کشور عبارت است از:

- ❖ تحلیل ترکیب جغرافیایی: کشور عراق با ۶۳ هزار و ۸۰ نفر و افغانستان با ۲۳ هزار و ۹۰ نفر بیشترین تعداد دانشجوی خارجی را به خود اختصاص داده‌اند. پاکستان، هندوستان و لبنان به ترتیب در جایگاه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. بیش از ۶۵ کشور در ایران دانشجو دارند؛ اما سهم اکثر این کشورها بسیار محدود است. این ترکیب نشان‌دهنده تمرکز بیش از حد بر کشورهای همسایه و عدم توسعه متوازن جذب از مناطق مختلف جهان است.
- ❖ بررسی روند رشد: ثبت‌نام دانشجویان بین‌المللی از ۵ هزار نفر به ۷۵ هزار دانشجو در طول برنامه ششم توسعه افزایش یافته است که نشان‌دهنده رشد

۱۴۰۰ درصدی است. با این وجود، این تعداد با هدف‌گذاری برنامه ششم فاصله قابل توجهی داشت. ثبت‌نام دانشجویان بین‌المللی تنها به ۰/۸ درصد از کل دانشجویان رسید که کمتر از هدف ۱/۸ درصد در سال پایان برنامه بود.

❖ وضعیت دانشگاه آزاد اسلامی: این دانشگاه حدود ۱۲ هزار نفر دانشجوی بین‌المللی دارد که در طی دو سال گذشته کاهش قابل توجهی داشته است. این کاهش نشان‌دهنده چالش‌های ساختاری در حفظ و نگهداری دانشجویان بین‌المللی است.

❖ زیرساخت‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی: تأمین زیرساخت‌ها و تجهیزات، بهبود شرایط اقامت، ایجاد امکان اشتغال پاره‌وقت و حق ورود و خروج از کشور در دوران تحصیل از محورهای اساسی تحقق هدف کمی هستند. آیین‌نامه تسهیل فرایند جذب دانشجوی خارجی مصوب خرداد ۱۴۰۳ در هیئت دولت بسیاری از این موارد را پوشش داده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، اجرایی شدن آیین‌نامه و هماهنگی بین نهادهای مختلف مرتبط است.

❖ برنامه‌های تبادل: یکی از موضوعات مهم در آیین‌نامه و بند ب ماده ۹۸، ارتقای برنامه‌های تبادل است که با انعقاد تفاهم‌نامه‌های بین‌دانشگاهی میسر می‌شود. هم‌اکنون سهم دانشجویان خارجی حاصل از برنامه‌های تبادل در کشور بسیار کم است و نوآوری در این حوزه ضروری است.

۳-۴. یافته‌های پانل خبرگان

پانل خبرگان شامل ۱۵ متخصص از مدیران امور بین‌الملل دانشگاه‌ها، اعضای هیئت‌علمی و کارشناسان وزارت علوم بود که در سه جلسه ۴ ساعته برگزار شد. فرایند کدگذاری نظرات خبرگان منجر به شناسایی ۶ مقوله اصلی چالش، ۴ مقوله راهکار و ۳ سطح اولویت‌بندی شد.

در زمینه ارزیابی وضعیت موجود، ۸۳ درصد خبرگان (۱۲ نفر از ۱۵ نفر) وضعیت کنونی را «نامطلوب» توصیف کردند. براساس تحلیل محتوای نظرات آن‌ها، عوامل اصلی این ارزیابی شامل رشد کمی قابل قبول اما کیفیت پایین، توزیع جغرافیایی نامتعادل و عدم تناسب بین منابع و اهداف است. خبرگان همچنین بر وجود پتانسیل‌های استفاده نشده در کشور تأکید کردند. تحلیل کدگذاری نظرات خبرگان درباره نقاط قوت منجر به شناسایی پنج مقوله اصلی شد. «هزینه پایین تحصیل» توسط ۸۷ درصد خبرگان (۱۳ نفر) ذکر شد و بالاترین فراوانی را داشت. «کیفیت

مناسب آموزش در رشته‌های خاص» نیز توسط ۷۳ درصد خبرگان (۱۱ نفر) مطرح شد. «موقعیت جغرافیایی مناسب» توسط ۶۰ درصد خبرگان (۹ نفر)، «پیشینه فرهنگی و تاریخی غنی» توسط ۴۷ درصد خبرگان (۷ نفر) و «ظرفیت‌های پژوهشی» توسط ۳۳ درصد خبرگان (۵ نفر) به‌عنوان نقاط قوت شناسایی شدند.

در خصوص چالش‌های اصلی، فرایند کدگذاری منجر به شناسایی شش مقوله کلی شد که براساس فراوانی اشاره رتبه‌بندی شدند. «چالش‌های ساختاری-قانونی» با ۹۳ درصد اشاره (۱۴ خبره) در اولویت اول قرار گرفت. این مقوله شامل زیرمقوله‌هایی مانند پیچیدگی فرایندهای اداری (۸۰ درصد اشاره)، مشکلات ویزا و اقامت (۷۳ درصد اشاره)، محدودیت‌های بانکی (۶۷ درصد اشاره) و عدم هماهنگی بین نهادها (۶۰ درصد اشاره) است.

«چالش‌های زیرساختی» با ۸۷ درصد اشاره (۱۳ خبره) در اولویت دوم قرار گرفت. زیرمقوله‌های این بخش شامل کمبود خوابگاه‌های استاندارد (۷۳ درصد اشاره)، ضعف زیرساخت‌های فناوری اطلاعات (۶۷ درصد اشاره) و نبود مراکز خدمات یکپارچه (۵۳ درصد اشاره) است. «چالش‌های آموزشی-علمی» با ۷۳ درصد اشاره (۱۱ خبره) شامل محدودیت در ارائه دوره‌های انگلیسی‌زبان، عدم انطباق برنامه‌های درسی با استانداردهای بین‌المللی و کمبود اساتید مسلط به زبان‌های خارجی است.

«چالش‌های فرهنگی-اجتماعی» نیز توسط ۶۷ درصد خبرگان (۱۰ نفر) مطرح شد و شامل مشکلات تطبیق فرهنگی، محدودیت‌های اجتماعی و نبود برنامه‌های ادغام اجتماعی است. «چالش‌های مالی-اقتصادی» توسط ۶۰ درصد خبرگان (۹ نفر) ذکر شد که شامل تحریم‌ها، مشکلات نقل‌وانتقالات مالی و عدم تناسب بودجه با اهداف است. در نهایت، «چالش‌های بازاریابی و تبلیغات» توسط ۵۳ درصد خبرگان (۸ نفر) مطرح شد.

در زمینه راهکارها، کدگذاری نظرات خبرگان منجر به شناسایی چهار مقوله زمانی شد. راهکارهای کوتاه‌مدت (۱-۲ سال) با ۸۰ درصد توافق خبرگان شامل ایجاد پنجره واحد خدمات (۸۷ درصد اشاره)، دیجیتالی‌سازی فرایند پذیرش (۸۰ درصد اشاره) و کاهش مراحل صدور ویزا (۷۳ درصد اشاره) است. راهکارهای میان‌مدت (۲-۴ سال) شامل ساخت خوابگاه‌های بین‌المللی (۷۳ درصد اشاره)، ارتقای فناوری اطلاعات (۶۷ درصد اشاره) و توسعه دوره‌های انگلیسی‌زبان (۸۰ درصد اشاره) است.

راهکارهای بلندمدت (۴-۷ سال) نیز شامل کسب رتبه‌های بالا در نظام‌های رتبه‌بندی بین‌المللی (۶۷ درصد اشاره)، ایجاد برند قوی برای آموزش عالی ایران (۶۰

درصد اشاره) و توسعه شبکه فارغ‌التحصیلان بین‌المللی (۴۷ درصد اشاره) است. در جلسه پایانی، خبرگان به امتیازدهی راهکارها از ۱۰ پرداختند که نتایج آن نشان داد ایجاد پنجره واحد خدمات با میانگین ۹/۲ بالاترین اولویت را دارد.

تحلیل محتوای نظرات خبرگان درباره محدودیت‌های اجرایی نیز منجر به شناسایی چهار مقوله شد. محدودیت‌های بودجه‌ای توسط ۸۰ درصد خبرگان (۱۲ نفر)، مقاومت سازمانی در برابر تغییر توسط ۶۷ درصد (۱۰ نفر)، پیچیدگی ساختار تصمیم‌گیری توسط ۶۰ درصد (۹ نفر) و فقدان نظام پایش و ارزیابی توسط ۵۳ درصد (۸ نفر) به‌عنوان مهم‌ترین موانع اجرایی شناسایی شدند.

۴-۴. مقایسه یافته‌های دو روش

مقایسه یافته‌های حاصل از تحلیل اسنادی و پانل خبرگان نشان‌دهنده هم‌سویی قابل توجه در برخی حوزه‌ها و تکمیل‌کنندگی در سایر موارد است. در زمینه شناسایی چالش‌ها، هر دو روش بر اهمیت مسائل ساختاری-قانونی تأکید دارند. تحلیل اسنادی پیچیدگی قوانین و عدم هماهنگی نهادی را برجسته کرده و نظرات خبرگان نیز این موضوع را با ۹۳ درصد اشاره تأیید می‌کند.

در حوزه زیرساخت‌ها، یافته‌های اسنادی کمبود بودجه و امکانات را نشان می‌دهد که با نظرات ۸۷ درصد خبرگان مبنی بر اهمیت چالش‌های زیرساختی هم‌خوانی دارد. موضوع محدودیت‌های مالی نیز در هر دو روش مطرح شده، اگرچه تحلیل اسنادی بر جنبه کمی بودجه تمرکز دارد و خبرگان بر مشکلات عملیاتی نقل‌وانتقال وجه تأکید بیشتری داشته‌اند.

درباره توزیع جغرافیایی دانشجویان، هر دو روش بر تمرکز بیش از حد بر کشورهای همسایه تأکید دارند. یافته‌های کمی اسنادی نشان می‌دهد ۶۳/۸ درصد دانشجویان از عراق هستند که خبرگان آن را به‌عنوان نقطه‌ضعف استراتژیک ارزیابی کرده‌اند. در زمینه نقاط قوت، تحلیل اسنادی بر ظرفیت‌های موجود دانشگاه‌ها تمرکز دارد درحالی‌که خبرگان بر جنبه‌های رقابتی مانند هزینه پایین و کیفیت نسبی آموزش تأکید بیشتری داشته‌اند.

تفاوت عمده در رویکرد به راهکارها مشاهده می‌شود. یافته‌های اسنادی عمدتاً بر اصلاحات کلان و سیاستی متمرکز است درحالی‌که نظرات خبرگان راهکارهای عملیاتی و قابل اجرا را در اولویت قرار داده‌اند. برای مثال، تحلیل اسنادی بر لزوم بازنگری کلی

قوانین تأکید دارد اما خبرگان ایجاد پنجره واحد خدمات را به‌عنوان راه‌حل فوری پیشنهاد می‌کنند.

در زمینه اولویت‌بندی نیز تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود. یافته‌های اسنادی نشان می‌دهد مسائل بین‌المللی مانند تحریم‌ها مهم‌ترین موانع هستند؛ اما خبرگان معتقدند مسائل داخلی مانند عدم هماهنگی نهادی و ضعف زیرساخت‌ها قابل حل‌تر و در اولویت قرار دارند. این تفاوت نشان‌دهنده رویکرد عملی‌تر خبرگان نسبت به یافته‌های نظری اسنادی است.

درباره منابع انسانی، هر دو روش بر کمبود نیروی متخصص تأکید دارند اما خبرگان راه‌حل‌هایی مانند آموزش زبان به اساتید و استخدام نیروهای متخصص بین‌المللی ارائه کرده‌اند. در حوزه فناوری اطلاعات نیز هر دو روش بر ضرورت ارتقا تأکید دارند؛ اما خبرگان بر دیجیتالی‌سازی فرایندها به‌عنوان راه‌حل سریع تمرکز کرده‌اند.

نتیجه کلی این مقایسه نشان می‌دهد که ترکیب یافته‌های دو روش منجر به درک جامع‌تری از وضعیت موجود و راهکارهای مناسب می‌شود. یافته‌های اسنادی چهارچوب نظری و کلان را فراهم می‌کند درحالی‌که نظرات خبرگان جزئیات عملیاتی و راهکارهای قابل اجرا را تکمیل می‌کند.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری تحلیل‌های انجام شده نشان می‌دهد که بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران نیازمند یک رویکرد جامع، چندوجهی و بلندمدت است. مطالعه تجارب کشورهای موفق نشان می‌دهد که موفقیت در جذب دانشجویان بین‌المللی مستلزم هماهنگی بین سه رکن اصلی است. دولت به‌عنوان سیاست‌گذار و تسهیلگر، دانشگاه‌ها به‌عنوان مجریان اصلی و بخش خصوصی به‌عنوان شریک و پشتیبان.

نقش دولت در این میان محوری است و باید شامل تدوین سیاست‌های کلان، ایجاد ساختارهای قانونی مناسب، تسهیل فرایندهای اداری و تأمین زیرساخت‌های اساسی باشد. تجربه کشورهای موفق نشان می‌دهد که ایجاد یک نهاد متمرکز برای مدیریت امور دانشجویان بین‌المللی و تخصیص بودجه مشخص برای این حوزه از ضروریات است.

دانشگاه‌ها باید با تقویت ظرفیت‌های درونی خود، توسعه برنامه‌های درسی بین‌المللی، ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی و ارائه خدمات مناسب به دانشجویان

بین‌المللی، زمینه را برای جذب و نگهداشت دانشجویان فراهم کنند. این امر مستلزم سرمایه‌گذاری در توسعه منابع انسانی، زیرساخت‌ها و سیستم‌های مدیریتی است. بخش خصوصی می‌تواند با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، ارائه خدمات تخصصی و ایجاد پیوند بین دانشگاه و بازار کار، به تسریع و تسهیل فرایند بین‌المللی‌سازی کمک کند. تجربه نشان می‌دهد که مشارکت فعال بخش خصوصی می‌تواند به پایداری و کارآمدی برنامه‌های بین‌المللی‌سازی کمک شایانی کند. موضوعی که در تجربه عملی در کشور ما تا حد زیادی مغفول مانده است.

چالش‌های موجود، از جمله تحریم‌های بین‌المللی، مشکلات مالی و بانکی و محدودیت‌های ساختاری، اگرچه جدی هستند اما غیرقابل حل نیستند. راهکارهای پیشنهادی نشان می‌دهد که با اتخاذ رویکردی واقع‌بینانه و مرحله‌ای و با تمرکز بر مزیت‌های نسبی کشور، می‌توان بر این چالش‌ها غلبه کرد.

برای دستیابی به هدف جذب ۳۵۰ هزار دانشجوی بین‌المللی، پیشنهاد می‌شود:

- ✓ در کوتاه‌مدت بر رفع موانع اصلی مانند مشکلات ویزا، انتقال پول و خدمات دانشجویی و تقویت روش‌های بازاریابی بین‌المللی تمرکز شود؛
- ✓ در میان‌مدت به توسعه زیرساخت‌ها، ارتقای کیفیت آموزشی و گسترش همکاری‌های بین‌المللی پرداخته شود؛
- ✓ در بلندمدت بر ایجاد برند معتبر برای آموزش عالی ایران، توسعه مراکز تعالی علمی و تقویت پیوندهای منطقه‌ای تمرکز شود.

موفقیت در این مسیر مستلزم تعهد در هر سه سطح کلان، میانی و خرد است و همکاری نهاد سیاست‌گذار، نهادهای مجری درون خانواده آموزش عالی و نهادهای مرتبط خارج از خانواده آموزش عالی را درون نظامی مبتنی بر همکاری و تقسیم کار نیاز دارد. تجربه کشورهای موفق نشان می‌دهد که با وجود چالش‌های متعدد، دستیابی به اهداف بین‌المللی‌سازی آموزش عالی امکان‌پذیر است، مشروط به آنکه با برنامه‌ریزی دقیق، هماهنگی بین‌بخشی و پشتکار در اجرا همراه باشد. مزیت‌های نسبی ایران مانند هزینه پایین تحصیل و زندگی، کیفیت مناسب آموزش در برخی رشته‌ها و پیشینه فرهنگی غنی، می‌تواند به‌عنوان نقاط قوت در این مسیر مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، موقعیت جغرافیایی ایران و روابط فرهنگی با کشورهای منطقه، فرصت‌های مناسبی برای توسعه همکاری‌های آموزشی فراهم می‌کند.

References

- Adel Hallaj Dehghani; Kourosh Fathi Vajargah; Ali Akbar Khosravi; Kambiz Poushneh (1400). Design and validation of the desired model for attracting foreign students at Islamic Azad University. *Research in Curriculum Planning*. Volume 18, Number 68, June 1400, pages 35-51 [In Persian]
- Al Jazeera. (2025, June 5). Can the US afford to lose its 1.1 million international students? <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/5/can-the-us-afford-to-lose-its-1-1-million-international-students>
- Al Jazeera. (2025, June 5). Can the US afford to lose its 1.1 million international students? <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/5/can-the-us-afford-to-lose-its-1-1-million-international-students>
- Anonymous, 1402. Report on international scientific activities of universities, research centers and science and technology parks (academic year 1400-1401). Center for International Scientific Studies and Cooperation, Ministry of Science, Research and Technology. 50 pages. [In Persian]
- Atalar, A. (2019). Student exchange: The first step toward international collaboration. In *Successful global collaborations in higher education institutions* (pp. 63-71). Cham: Springer International Publishing.
- Atalar, A. (2019). Student exchange: The first step toward international collaboration. In *Successful global collaborations in higher education institutions* (pp. 63-71). Cham: Springer International Publishing.
- Barkhoda, Seyed Jamal, Moradkhah, Sirous, Azizi, Abdullah (2013). Rethinking university planning; a qualitative analysis of international students' experiences. *Educational Planning Studies*, 12(23), 20-35. doi: 10.22080/eps.2023.25209.2181
- Czarnitzki, D., Joosten, W. & Toivanen, O. (2021): International student exchange and academic performance, ZEW Discussion Papers, No. 21-011, ZEW - Leibniz-Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung, Mannheim
- Czarnitzki, D., Joosten, W. & Toivanen, O. (2021): International student exchange and academic performance, ZEW Discussion Papers, No. 21-011, ZEW - Leibniz-Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung, Mannheim
- De wit, H., & Altbach, P. (2021). 70 years of internationalization in tertiary education: Changes, challenges and perspectives. *The Promise of Higher Education: Essays in honour of 70 years of IAU*, 119-125.
- De wit, H., & Altbach, P. (2021). 70 years of internationalization in tertiary education: Changes, challenges and perspectives. *The Promise of Higher Education: Essays in honour of 70 years of IAU*, 119-125.
- Gluckman PD. Scientists and scientific organizations need to play a greater role in science diplomacy. *PLoS Biol.* 2022 Nov 1;20(11):e3001848. doi: 10.1371/journal.pbio.3001848. PMID: 36318513; PMCID: PMC9624423.
- Gluckman PD. Scientists and scientific organizations need to play a greater role in science diplomacy. *PLoS Biol.* 2022 Nov 1;20(11):e3001848. doi: 10.1371/journal.pbio.3001848. PMID: 36318513; PMCID: PMC9624423.

- Gore, M. L., Nichols, E. S., & Lips, K. R. (2020). Preparing scientists for science diplomacy requires new science policy bridges. *The Hague Journal of Diplomacy*, 15(3), 424-434.
- Gore, M. L., Nichols, E. S., & Lips, K. R. (2020). Preparing scientists for science diplomacy requires new science policy bridges. *The Hague Journal of Diplomacy*, 15(3), 424-434.
- Government of Canada. (2022). The economic impact of international education in Canada—2022. Global Affairs Canada. <https://www.international.gc.ca/education/report-rapport/impact-2022/index.aspx?lang=eng>
- Government of Canada. (2022). The economic impact of international education in Canada—2022. Global Affairs Canada. <https://www.international.gc.ca/education/report-rapport/impact-2022/index.aspx?lang=eng>
- Harvard University. (2025). Vision, mission & values. Global Support Services. <https://www.globalsupport.harvard.edu/about/vision-mission-values>
- Harvard University. (2025). Vision, mission & values. Global Support Services. <https://www.globalsupport.harvard.edu/about/vision-mission-values>
- Khodadadi, Najmeh and Sabbagh, Elham. (1404). Challenges and solutions facing medical universities in attracting international students. *Horizon of Medical Education Development*doi: 10.22038/hmed.2025.85713.1480 [In Persian]
- Knight, J. (2018). The changing landscape of higher education internationalisation—for better or worse?. In *Perspectives on the internationalisation of higher education* (pp. 13-19). Routledge.
- Knight, J. (2018). The changing landscape of higher education internationalisation—for better or worse?. In *Perspectives on the internationalisation of higher education* (pp. 13-19). Routledge.
- Massachusetts Institute of Technology. (2025). Mission statement. <https://www.mit.edu/about/mission-statement/>
- Massachusetts Institute of Technology. (2025). Mission statement. <https://www.mit.edu/about/mission-statement/>
- Mehravar Gigloo, Shahram and Nobakht, Mohsen and Malekpour Lepari, Kamran, 2012, Identifying the Discourses Shaping International Scientific Cooperation in Iranian Higher Education, <https://civilica.com/doc/1392660> [In Persian]
- Olsen, A. (2023). Alan Olsen on international student revenue in 2023. *The Koala News*. <https://thekoalanews.com/alan-olsen-on-international-student-revenue-in-2023/>
- Olsen, A. (2023). Alan Olsen on international student revenue in 2023. *The Koala News*. <https://thekoalanews.com/alan-olsen-on-international-student-revenue-in-2023/>
- Parvin Ehsan, Ghiyashi Nadushan Saeed, Khorsandi Taskoveh Ali, Zakari Salehi Gholamreza. Identifying barriers to the admission of international students in Iranian public universities. *Research in Medical Education*. 2011; 13 (1): 24-34 [In Persian]

- Salimi, Ghaderi, Abtahi, Masoumeh Al-Sadat, & Sadeghi. (2025). Identifying and explaining the dimensions, components and indicators of attracting foreign students in the university system with emphasis on the curriculum. *Curriculum Research*, 14(2), 224-205. [In Persian]
- Shkoler, O., Rabenu, E. The motivations and their conditions which drive students to seek higher education in a foreign country. *Curr Psychol* 42, 25403–25416 (2023). <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03619-5>
- Shkoler, O., Rabenu, E. The motivations and their conditions which drive students to seek higher education in a foreign country. *Curr Psychol* 42, 25403–25416 (2023). <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03619-5>
- Stanford University. (2025). Stanford Center on Longevity. <https://longevity.stanford.edu/>
- Stanford University. (2025). Stanford Center on Longevity. <https://longevity.stanford.edu/>
- Stanford University. (2025). Our vision. Archived by Stanford Web Archive Portal. Retrieved from <https://swap.stanford.edu/was/20250401150442/https://ourvision.stanford.edu/>
- Stanford University. (2025). Our vision. Archived by Stanford Web Archive Portal. Retrieved from <https://swap.stanford.edu/was/20250401150442/https://ourvision.stanford.edu/>
- Taherpour, Fatemeh and Pourshafei, Hadi. (1403). A multifaceted model of effective international student recruitment in universities in the east of the country. *Educational Sciences*. doi: 10.22055/edus.2025.47946.3651 [In Persian]
- United Kingdom Parliament. (2023). International students in UK higher education: The impact of the immigration rules change. House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7976/>
- United Kingdom Parliament. (2023). International students in UK higher education: The impact of the immigration rules change. House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7976/>
- University of California, Berkeley. (2025). Mission, vision & values. Vice Chancellor's Administration. <https://vca.berkeley.edu/about/mission-vision-values>
- University of California, Berkeley. (2025). Mission, vision & values. Vice Chancellor's Administration. <https://vca.berkeley.edu/about/mission-vision-values>
- University of Oxford. (2025). Vision: Building our future. <https://www.ox.ac.uk/about/building-our-future/vision>
- University of Oxford. (2025). Vision: Building our future. <https://www.ox.ac.uk/about/building-our-future/vision>

